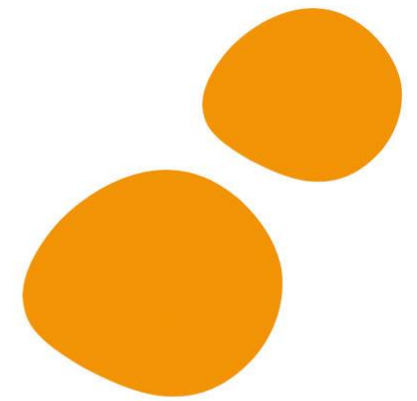


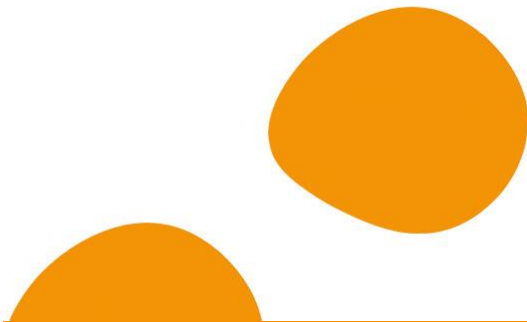


Lapsiasia
VALTUUTETTU

Elina Pekkarinen
Fides Ostiensiksen seminaari
Joensuu
28.10.2019



Lapsi on ihminen – ei
ihmiseksi kasvamassa



Lasten ei ajatella olevan osa “oikeaa yhteiskuntaa”, vaan liikkuvan vasta kodin, päivähoidon ja koulun mikromaailmoissa. Näissä yhteiskunnan “odotushuoneissa” heidän tehtävänä on kehittyä, hankkia niitä tietoja ja taitoja, joita he tulevat tarvitsemaan myöhemmin yhteiskunnassa.

(Professori emerita Leena Alanen)

Esityksen sisältö

- Lapsen oikeuksien sopimus
- Lapsen asema yhteiskunnassa
- Joitakin ajankohtaista
- Keskustelua.

LAPSIASIAVALTUUTETUN TARKOITUS

Varmistaa, että lasten asema ja oikeudet otetaan huomioon lainsäädännössä ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa (Laki lapsiasiavaltuutetusta 1 §).

Tehtävä

Yhteistyössä muiden viranomaisten sekä toimialansa järjestöjen ja vastaavien muiden toimijoiden kanssa edistää lapsen edun ja oikeuksien toteutumista (Laki lapsiasiavaltuutetusta 2 §).

Lapsiasiavaltuutetun tehtävät

- Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisen seuranta
- Päätöksentekijöihin vaikuttaminen lapsinäkökulmasta
- Yhteydenpito lapseen ja nuoriin ja heiltä saadun tiedon välittäminen päätöksentekijöille
- Lapsia koskevan tiedon välittäminen lasten parissa työskenteleville, viranomaisille ja muulle väestölle
- Yhteistyön kehittäminen lapsipolitiikan toimijoiden välille
- YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumisen edistäminen.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus pähkinänkuoressa

- Maailman ratifioiduin ihmisoikeussopimus
- Laadittiin vuonna 1989
- Allekirjoitettiin Suomessa 1991
- YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa lasten oikeudet jaetaan kolmeen perusoikeuteen
 - Oikeus suojeluun
 - Oikeus osallistumiseen
 - Oikeus osuuteen yhteiskunnan voimavaroista
- Sopimusta raamittaa neljä yleisperiaatetta
 - Oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen (6 artikla)
 - Oikeus syrjimättömyyteen (2 artikla)
 - Lapsen edun ensisijaisuus (3 artikla)
 - Oikeus ilmaista mielipiteensä ja tulla kuulluksi (12 artikla)
- Suomessa sopimus on saatettu voimaan lailla.

Lasten asema yhteiskunnassa

- Lasten laajamittaisen näkemyksen puute ilmentää heidän yhteiskunnallista asemaa
- Lapsuuden ja lasten tutkimuksessa lapsen asema mullistui jo 1970-luvun lopulta alkaen
 - Tietoisuus lasten alisteisesta asemasta
- Lapsuudentutkimuksen erilaiset lähestymistavat
 - Lapsi sosiaalistettavana olentona
 - Lapsi eksoottisena olentona
 - Lapsi marginaaleihin puristettuna olentona
 - Lapsuus alistettuna ihmisryhmänä
 - Lapsuus universaalina ilmiönä
- Yhteiskunnassa kyky hahmottaa lapsuutta on rajoitetumpi: lapsesta puhutaan usein välineellisesti ja investointien kautta
 - Vrt. syntyvyyden vähentymiseen liittyvä keskustelu, PISA-keskustelu...

Ristiriitoja nykylapsen asemassa (Virtanen 2009 Jens Qvortrupia lainaten)

- Aikuiset uskovat, että lapsille ja vanhemmille on hyväksi olla paljon yhdessä, mutta heidän arkielämänsä ovat aina vain enemmän eriytymässä toisistaan
- Aikuiset ymmärtävät ja antavat arvoa lasten spontaanisuudelle, mutta lasten arkielämä on yhä vain organisoidumpaa
- Aikuisten mukaan lapset ovat etusijalla heidän tärkeysjärjestyksissään, mutta useimmat taloudelliset ja poliittiset päätökset tehdään aivan muita asioita priorisoiden
- Aikuisten mielestä on hyväksi lapsille, että vanhemmat kantavat heistä vastuun, mutta yhteiskuntarakenteellisia edellytyksiä tälle vanhempien vastuunotolle on systemaattisesti murennettu
- Materiaalisessa mielessä lapset ovat tärkeitä yhteiskunnalle, mutta valtaosa lapsuuden kustannuksista jätetään vanhempien ja lasten itsensä kannettaviksi.

Kyse on pienistä asennetason asioista – vuorossa pieni harjoitus

YLE:n uutinen 24.1.2018 "**Lapsi** on luontaisesti nirso ja ennakkoluuloinen" – Älä pakota syömään, neuvoo asiantuntija

"**Syömisessä usein pulmia**"

[Asiantuntijan] mukaan useimmissa perheissä panostetaan paljon **lapsen** ruokailuun ja onnistutaankin siinä.

– Luontaista **lapselle** on se, että hän on nirso ja ennakkoluuloinen uusia asioita kohtaan. Jos katsomme tutkimustietoa, niin valtaosassa perheitä jossakin vaiheessa **lapsen** kehityksessä tulee sellainen vaihe, että on syömisessä pulmia.

(--)

Lapsi mukana askareissa

Lapsen olisi [asiantuntijan] mukaan hyvä olla mukana keittiön askareissa tai vaikkapa ruokakaupassa punnitsemassa kasviksia. [Asiantuntija] peräänkuuluttaa sitä, että **lapsi** pitäisi ottaa huomattavasti nykyistä enemmän mukaan ruokailuun liittyviin tapahtumiin.

Uusien makujen maistattamisessa on tärkeää muistaa, että **lapsi** aistii ruokaa kaikilla aisteillaan. Esimerkiksi kaaliin voi tutustua punnitsemalla sitä käsissä, pilkkomalla yhdessä ja haistelemalla sekä hiukan maistelemalla. Tämän jälkeen kaali saattaa jo maistua ruokapöydässä.

Vaihdetaanpas ihmisryhmää...

YLE:n uutinen 24.1.2018 "**Ortodoksi** on luontaisesti nirso ja ennakkoluuloinen" – Älä pakota syömään, neuvoo asiantuntija

"**Syömisessä usein pulmia**"

[Asiantuntijan] mukaan useimmissa perheissä panostetaan paljon **ortodoksin** ruokailuun ja onnistutaankin siinä.

– Luontaista **ortodoksille** on se, että hän on nirso ja ennakkoluuloinen uusia asioita kohtaan. Jos katsomme tutkimustietoa, niin valtaosassa perheitä jossakin vaiheessa **ortodoksin** kehityksessä tulee sellainen vaihe, että on syömisessä pulmia.

(--)

Ortodoksi mukana askareissa

Ortodoksin olisi [asiantuntijan] mukaan hyvä olla mukana keittiön askareissa tai vaikkapa ruokakaupassa punnitsemassa kasviksia. [Asiantuntija] peräänkuuluttaa sitä, että **ortodoksi** pitäisi ottaa huomattavasti nykyistä enemmän mukaan ruokailuun liittyviin tapahtumiin.

Uusien makujen maistattamisessa on tärkeää muistaa, että **ortodoksi** aistii ruokaa kaikilla aisteillaan. Esimerkiksi kaaliin voi tutustua punnitsemalla sitä käsissä, pilkkomalla yhdessä ja haistelemalla sekä hiukan maistelemalla. Tämän jälkeen kaali saattaakin jo maistua ruokapöydässä.

Ja toisaalta suurista, kansalais- ja vapausoikeuksiin liittyvistä kysymyksistä

- Turvapaikkaa hakevien lasten kohtelu
 - Yksin maahan tulleet alaikäiset turvapaikanhakijat ja oleskelulupakysymykset
 - Säilöönotto ja maasta poistaminen
 - Ilman oleskelulupaa olevat lapset
 - Huoltajan oleskeluluvan menettäminen ja perheiden hajoaminen
- Rikoksista epäiltyjen lasten tutkintavankeus ja alaikäisten ehdottomat vankeusrangaistukset
 - 30 – 40 tutkintavankia, 10 ehdotonta vankeusrangaistusta suorittavaa lasta on aikuisten vankiloissa vuosittain
- Kotiintuloajat ja liikkumisen valvonta kasvatuskysymyksenä, mutta myös oikeudellisena kysymyksenä.

Tai väkivaltaan liittyvistä kysymyksistä

- Henkirikokset
 - Keskimäärin kaksi alle 1-vuotiasta ja 2-4 alle 15-vuotiasta kuolee vuosittain väkivallan seurauksena
- Seksuaalinen väkivalta ja häirintä
 - 12 % tytöistä ja 3 % pojista kertoo kokeneensa seksuaalista häirintää julkisessa tilassa Kouluterveyskyselyssä 2019 (8. ja 9. luokka)
 - Tyttöjen netissä ja puhelimessa kokema häirintä kasvanut 16 %:sta 27 %:n vuosina 2017 - 2019
- Kuritusväkivalta
 - Edelleen yli 10 % lapsista kertoo kokeneensa kuritusväkivaltaa kouluterveyskyselyssä 2019
 - 6 % äideistä kertoo kohdistaneensa lapseensa vakavaa fyysistä väkivaltaa kuluneen vuoden aikana (Peltonen, Ellonen, Pösö & Lucas 2014)
- Koulukiusaaminen
 - Viikoittaista koulukiusaamista 5,5 %:lla – pojilla enemmän kuin tytöillä
- Kodin ulkopuolella tapahtuva väkivalta
 - 17 % 8. ja 9. luokkalaisista kertoo kokeneensa fyysistä uhkaa vuoden aikana – pojat useammin kuin tytöt
- Oikeusturvakysymykset: poliisin, syyttäjien ja oikeuslaitoksen resurssit ja lapsen oikeudet.

Perheympäristöstä ja sijaishuollosta

- Perheen merkitys lapselle
 - 91 % nuorisobarometrin vastaajista kokee kuuluvansa kiinteästi perheeseen
- Perheiden moninaisuus
 - Vain 63 % lapsista asuu ydinperheessä
- Työn ja perheen yhteensovittaminen
 - Lastenhoitoratkaisut koululaisten kohdalla, prekaari ja epätyypillinen työ
 - Pienituloisten perheiden tilanne
- Perhevapaaudistus
 - Huomioidaanko lapsen asema?
- Sijaishuollon epäkohdat
 - Yhteiskunnan vastuu huostaansa ottamista lapsista.

Koulutuksesta ja vapaa-ajasta

- Opetussuunnitelmauudistus
 - Herättänyt paljon keskustelua lasten itseohjautuvuudesta ja kasvavista vaatimuksista
 - Koulupolkujen töyssyt – siirtymät ja odottelut
- Kouluverkon supistuminen
 - Peruskoulujen määrä laskenut 4869:stä (1990) 2346:n (2018)
 - Koulutusmahdollisuudet syrjäseuduilla ja koulumatkojen pituus
- Erityistä tukea tarvitsevien lasten asema ja oikeudet koulussa
- Harrastusmahdollisuuksien polarisaatio
 - Vähävaraisuuden vaikutus harrastusmahdollisuuksiin
- Perheen kanssa vietetty aika ja hengailun salliminen nuorille?
 - OKM:n koululaiskysely: yli 70 % oli mielellään kotona tai kavereiden kanssa, 35 – 45 % toivoi tätä lisää.

Terveydenhuollosta ja sosiaaliturvasta

- Eriarvoisuus ilmenee myös lasten sairastavuudessa
- Mielen terveysongelmien kasvu, linkittyminen ongelmien kasautumiseen
 - Psykiatrian paha ruuhkautuminen ja alueellinen eriarvoisuus
 - Yhteiset asiakkaat lastensuojelussa ja mt-palveluissa
- Aikuisten palveluiden tilanne
 - Mielen terveyden häiriöt ja päihdeongelmat säteilevät suoraan lapsiin, mutta myös somaattiset sairaudet ovat lapsille kriisi
- Köyhien lasten muuttumaton tilanne
 - Toimeentulotuen käytössä ei muutosta 2000-luvulla
 - Käytössä olevien rahojen ostovoiman heikkeneminen
- Sosiaaliturvauudistus
 - Paljon odotuksia ja pelkoja.

Erityiskysymyksistä

- Vammaisten lasten asema ja oikeudet
 - Osallistumisoikeuksiin ja inklusioon liittyviä kysymyksiä
 - Neuropsykiatrisesti oirelevien lasten asema
- Alkuperäiskansoihin ja vähemmistöihin kuuluvien lasten asema ja oikeudet
 - Oikeus kieleen ja kulttuuriin
 - Syrjintä ja epäasiallinen kohtelu vertaisryhmissä, koulutuksessa, työelämässä ja viranomaistoimessa
- Erilaiset elämäntavat
 - Ekstremismi, radikalismi ja fundamentalismi
 - Vaihtoehtohoidot, ruokavaliot ym.

Mitä ajan takaa?

- Lapsilla on oikeuksia kaikilla edellä mainituilla osa-alueilla
- Lapsen asema on merkittävästi parantunut, ja siitä kiitos kuuluu erityisesti YK:n lapsen oikeuksien sopimukselle
- Edelleen tarvitaan kuitenkin jatkuvaa arviointia, seuranta ja valvontaa, sillä oikeudet ovat alttiita asenteille, arvoille, taloudelle ja vallalle
- Lasten oikeuksien edistäminen on meidän kaikkien yhteinen asia.



Lapsiasia

VALTUUTETTU

KIITOS!

@lapsiasia

www.lapsiasia.fi

@PekkarinenElina